

EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA U FUNKCIJI RAZVOJA RURALNOG TURIZMA

Forić, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Križevci college of agriculture / Visoko gospodarsko učilište u Križevcima**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:185:538736>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Križevci University of Applied Sciences](#)

**REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE KRIŽEVCI**

Nikolina Forić, studentica

**EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA U FUNKCIJI
RAZVOJA RURALNOG TURIZMA**

Završni rad

Križevci, 2016.

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE KRIŽEVCI

Nikolina Forić, studentica

EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA U FUNKCIJI
RAZVOJA RURALNOG TURIZMA

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. Dr. sc. Ivka Kvaternjak, prof. v. š.	- predsjednik/ca povjerenstva
2. Dr. sc. Kristina Svržnjak, prof. v. š.	- mentor/ica i član/ica povjerenstva
3. Dr. sc. Sandra Kantar, v. pred	- član/ica povjerenstva

Križevci, 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PREGLED LITERATURE	2
2.1. Uvod u ekološku poljoprivredu.....	2
2.2. Ekološka poljoprivreda u odnosu na konvencionalnu.....	3
2.3. Ekologija i humana ekologija.....	3
2.4. Održivi razvoj u turizmu	5
2.4.1. <i>Zaštita prirode i okoliša u turizmu</i>	6
2.4.2. <i>Ruralni turizam</i>	8
2.4.3. <i>Ekoturizam</i>	9
2.4.4. <i>Turizam na seljačkim gospodarstvima ili agroturizam</i>	10
3. METODE ISTRAŽIVANJA	12
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	14
4.1. Razvoj ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj	14
4.1.1. <i>Osnove ekološke poljoprivrede na poljoprivrednim gospodarstvima</i>	15
4.1.2. <i>Ekoagroturizam</i>	17
4.1.3. <i>Važnost ekoturizma i ekoagroturizma za ruralni razvoj Republike Hrvatske</i>	18
4.1.4. <i>Nove mogućnosti ekološke poljoprivrede i održivog razvoja u funkciji ruralnog turizma</i>	19
4.2. Rezultati anketnog istraživanja	25
4.2.1. <i>Osnovni podaci o gospodarstvu i regiji u kojoj se nalazi gospodarstvo</i>	25
4.2.2. <i>Način poslovanja gospodarstva</i>	27
4.2.3. <i>Ekološka svijest gospodarstvenika</i>	28
4.3. SWOT analiza razvoja ekoturizma i agroekoturizma	30
5. ZAKLJUČAK	31
6. LITERATURA	33
7. PRILOG	36
8. SAŽETAK	41

1. UVOD

Mnogima je sve jasnije da današnji životni stil ne može postati univerzalnim, što znači da ne može opstati u budućnosti, a višestruke dodirne točke s turizmom, brojna uzajamna djelovanja između ekoloških, političkih, gospodarskih i društvenih promjena i turističkog razvoja postala su sve izrazitija. U vezi s ekološki usmjerenim djelovanjem danas se često govori o održivom razvoju. U prvom planu stoji generacijska tolerancija, odnosno da se današnjim djelovanjem ne smiju u znatnoj mjeri ograničiti opcije budućih generacija. Radi se dakle o tome, da stečena sloboda putovanja, kao najpopularniji oblik sreće, bude moguća i za sljedeće generacije i o tome da se turizam kao temelj blagostanja i kulturnog identiteta mnogih regija s ponosom ostavlja u nasljedstvo „svojim unucima“. To će, međutim, biti moguće samo ukoliko svoj prirodni okoliš očuvamo i održimo dostojnim života i bogatim doživljajima. Pretpostavka za to je ekološki zaokret. Ovim je jasno da je taj pristup doduše antropozofski, ali da odgovornost prema okolišu u njemu igra središnju ulogu (Müller, 2004).

Ekološki problemi ljudima se mogu najzornije ukazati kroz praktičnu primjenu, učenje i postupni povratak prirodi i njenim ljepotama, a prvi korak u tome može biti ekoturizam i kao izvrsna spona s poljoprivredom/ekološkom poljoprivredom jedan novi oblik turizma - agroekoturizam. Boravak u prirodi ima višestruke pogodnosti koje se uz preinake mogu ugraditi i u urbani način života te se moramo potruditi aktivirati ekološku svijest u ljudima koji će svoja znanja prenositi na najmlađe i time omogućiti kvalitetniju zaštitu okoliša te iskorištavanje obnovljivih izvora energije u budućnosti.

Stoga se u ovom radu provodi anketno istraživanje u kojem sudjeluju gospodarstvenici koji se bave ruralnim turizmom. Kroz uvid u način upravljanja njihovim gospodarstvom želi se ocijeniti stupanj ekološke svijesti te njihovi stavovi o ekološkoj poljoprivredi i ruralnom turizmu. Također se istražuje zadovoljstvo učinkovitošću djelovanja lokalne samouprave i turističkih zajednica razvojem infrastrukture i turističkih sadržaja u ruralnim područjima.

2. PREGLED LITERATURE

2.1. Uvod u ekološku poljoprivredu

U jednom trenutku svoga razvoja (prije otprilike 150 godina) čovjek je shvatio da se dodavanjem kemikalija u tlo izrazito povećava prinos uzgajanih biljaka, čime započinje novo razdoblje – agroindustrijsko doba. Stotinjak godina poslije (početkom 60-tih godina 20. stoljeća) poljoprivredno gospodarstvo prvi put gubi samodostatnost i počinje ovisiti o unosima izvan gospodarstva. To je razdoblje kada se u razvoju ljudske civilizacije počinju s jedne strane stvarati viškovi poljoprivrednih proizvoda, a s druge strane započinju problemi u okolišu uzrokovani pretjeranom upotrebom agrokemikalija u poljoprivredi. Tu se krug zatvorio. S jedne strane stvaraju se sve veći viškovi hrane, a s druge strane imamo sve veće probleme u okolišu uzrokovane upotrebom agrokemikalija. Problemi su narasli do takvih dimenzija da je ključno pitanje razvitka svjetske poljoprivrede postalo traženje alternativa konvencionalnoj poljoprivredi. Već je tada shvaćeno da zbog demografske ekspanzije povećanje proizvodnje po jedinici proizvodne površine nema alternative, ali je također postalo jasno da se tim smjerom dalje ne može a da se izravno ne dovede u pitanje opstanak ljudske civilizacije. Ukazano je na potrebu pronalaska sustava gospodarenja koji će održati plodnost tla, smanjiti ovisnost poljoprivrednog gospodarstva o vanjskim unosima i smanjiti oštećenja okoliša, a održati dostignutu razinu i trend rasta produkcije agroekosustava.

U 90-tim godinama prošlog stoljeća ekološka djelotvornost postaje neupitna sastavnica uzgoja bilja i stoke, koja obavezuje sve sudionike uključene u uzgoj sirovina za hranu ili same hrane na mjere očuvanja okoliša. Jedan od načina kako to postići jest ekološka poljoprivreda s kojom je povezan posljednji stadij razvoja poljoprivrede, a to je zelena, okolišno prihvatljiva poljoprivreda koja je ponovno prihvaćena sredinom 80-tih godina prošlog stoljeća (Kisić, 2014).

Danas, na početku 21. stoljeća, smatra se da na Zemlji ne postoji gotovo ni jedna biljka koja na direktan ili indirektan način čovjeku ne bi mogla koristiti. Jer ako se neke biljke ne mogu koristiti kao izvor hrane, poslužiti će kao sirovina za obuću i odjeću, građu za kuću, pokućstvo i alate, ulje za osvjetljenje, izradu bio preparata, itd., a u krajnjoj liniji poslužiti će za bio goriva, ogrjev ili pokrov (Bašić i Herceg, 2010).

2.2. Usporedba ekološke i konvencionalne poljoprivrede

Ekološka poljoprivreda predstavlja poljoprivredu koncipiranu tako da štiti tlo, vodu, zrak, biljne i animalne te genetske resurse, nije za okoliš degradirajuća, tehnički je primjerena, ekonomski opstojna, a socijalno prihvatljiva. Za razliku od konvencionalne poljoprivrede koja se temelji na velikim unosima izvan farme, ekološka poljoprivreda propagira što manji unos izvan farme. Zato neki znanstvenici za ekološku poljoprivredu kažu da predstavlja brak između ekologije i poljoprivrede (Kisić, 2014).

U biljnoj proizvodnji čovjek ni izbliza ne gospodari biljkom, budući da je biljka živi organizam koji traži da tijekom vegetacije ima trajan neprekinuti kontinuitet, počevši od klijanja pa do žetve. Čovjek ne može prekinuti taj proces bez trajnih posljedica, jer bi njegovim prekidanjem došlo do uginuća biljke. Čovjek samo treba pomoć hidrotehničkim i agrotehničkim mjerama stvoriti biljci što povoljnije uvjete za rast, dovodeći u optimalno stanje klimu, tlo, sjemenski/sadni materijal i svoj rad (Kisić, 2014).

Butorac (1999) definira konvencionalnu poljoprivredu kao poljoprivredu koja uključuje stvaranje visokorodnih kultivara i hibrida, suvremenu i intenzivnu agrotehniku, primjenu pesticida i mineralnih gnojiva.

Poljoprivreda poprima neka obilježja industrije, preuzima i termine kao što su tehnologija proizvodnje ili agrotehnika. Od uzgajatelja-biologa agronomi postaju tehnolozi. U tom sustavu vrijednosti prinos po jedinici površine ili proizvodnja po grlu jedini je kriterij za ocjenu djelotvornosti nekog zahvata. Bašić (1995) dalje navodi da konvencionalna poljoprivreda ima visoku gospodarsku (ekonomsku) djelotvornost, dok joj je ekološka djelotvornost vrlo upitna.

2.3. Ekologija i humana ekologija

Danas ekologija ne proučava samo odnos između okoline i različitih živih bića nego i odnos između različitih živih bića međusobno. Ekologija promatra i protok energije i kruženje tvari u ekološkoj trijadi: zraku – tlu – vodi. Definicija ekologije ima mnogo, ali bi se sve mogle svesti na: Ekologija je znanost o domaćinstvu prirode, o međusobnim utjecajima žive i nežive prirode, o ovisnosti živih bića i njihove sredine i proučavanje odnosa organizama prema njihovoj okolini i znanost međuodnosa između živih bića i njihove okoline (Kisić, 2014).

Ekologija pokušava pronaći odgovor i rješenje na brojne probleme iz okoliša koji nas sve više sustižu, pritišću, i sve su nam veći teret. Prikaz razvoja ljudske svijesti vezane uz ekološke probleme dan je u tablici 1.

Tablica 1. Razvoj ekoloških problema

Prva generacija: očuvanje i konzervacija (do šezdesetih godina prošlog stoljeća)	Druga generacija: moderni pokret za zaštitu okoliša (od šezdesetih prema osamdesetima)	Treća generacija: globalni problemi (od početka osamdesetih)
<ul style="list-style-type: none"> - Zaštita divljeg života i prirodnih staništa - Racionalno korištenje prirodnih resursa - Erozijska tla - Lokalno, točkasto onečišćenje 	<ul style="list-style-type: none"> - Rast (eksplozija) stanovništva - Nove tehnologije - Širenje pustinja - Agrokemikalije - Smanjenje prirodnih resursa - Smanjenje onečišćenja okoliša 	<ul style="list-style-type: none"> - Kisele kiše - Oštećenje ozonskoga omotača - Povlačenje prašuma i širenje pustinja - Promjena klime - Gubitak biološke raznolikosti - Genetski modificirani organizmi

Izvor: Cater, 2004.

Problemi uzrokovani promjenom krajolika, intenzivnim iskorištavanjem fosilnih goriva i unošenjem kemikalija u okoliš postavljaju ekološku krizu na mjesto jednog od najvažnijih globalnih problema čovječanstva (Lal, 2004). Najveći je problem što smo u sve bržem načinu življenja izgubili neke elementarne odrednice života, a to su: odgovornost prema sebi samome, odgovornost prema drugima i onima koji dolaze za nama i odgovornost prema prirodi i okolišu (Ehrlich i sur., 1973). Također, problem čovječanstva je neumjerenost u načinu življenja, potreba da imamo sve i još malo više. Ako želimo da se nagomilani ekološki problemi riješe, moramo se što žurnije vratiti navedenim temeljnim odrednicama življenja na ovom nama jedinom Planetu koji mi obični smrtnici imamo (Kisić, 2008).

Humana ekologija proučava odnos čovjeka i njegova okoliša, njegove životne i radne sredine (Steiner, 2002.; Odum i Barrett, 2005). Čovjek se uvijek na vrlo specifičan način odnosio prema prirodi i okolišu. Što mu je trebalo i koliko mu je trebalo, to je crpio iz prirode. Jednostavnost odnosa čovjeka i prirode jest u tome što nam priroda pruža gotovo sve što nam treba, a da ništa ne traži zauzvrat, sve dok ne zaboravimo da nad njom nemamo apsolutnu vlast (Kisić, 2014).

2.4. Održivi razvoj u turizmu

Prema Svjetskoj turističkoj organizaciji World Tourism Organization (UNWTO) održivi turistički razvoj zadovoljava potrebe turista i njihovih domaćina štiteći i unapređujući razvojne mogućnosti. Želi ostvariti upravljanje resursima na način da ekonomske, socijalne i estetske potrebe budu ostvarene tako da se održi kulturološki integritet, osnovni ekološki procesi, biološka raznolikost te sustavi na kojima počiva život¹. Razvoj turizma u najužem je smislu riječi vezan uz konkretan prostor čija obilježja i resursi (prirodni i/ili društveni) imaju određenu privlačnost za turiste. Na takvim prostorima isprofilirala su se određena mjesta koja su, upravo zbog svoje privlačnosti počela ostvarivati intenzivniji promet posjetitelja (turista) kao i turističku potrošnju, što je, pak, dovelo do veće orijentacije lokalnog stanovništva na bavljenje turizmom. Takva mjesta nazivana su „turističkim mjestima“.

Turistička mjesta u užem smislu jesu naselja unutar svojih administrativnih granica, bez obzira na veličinu. S druge strane, turističko mjesto u širem smislu obuhvaća i svoje šire gravitacijsko područje, ukoliko ono svojim resursima privlači posjetitelje (Petrić, 2011).

Danas se boravku u prirodi u slobodnom vremenu i turizmu pridaje veliko značenje, prije svega zbog njezine funkcije blagostanja i odmora. Priroda ima veliku vrijednost u kontekstu provođenja odmora. Priroda je uz to baza i kulisa za aktivnosti u slobodno vrijeme i u vrijeme godišnjeg odmora. U vodama se može kupati, plivati, roniti, daskati itd. Brežuljci i gore pružaju mogućnosti za pješačenje, skijanje, planinarenje, vožnju brdskim biciklima, letenje paraglajderima i zmajevima i još mnogo toga.

Proizvodna funkcija prirode u turizmu počiva na spomenutim atrakcijama. To se, između ostalog, vidi po tome što je u turizmu udio tzv. „neproduktivnog“ zemljišta najveći. Dok „produktivno“ zemljište u klasičnom smislu obuhvaća one površine koje se koriste za poljoprivredu, naselja, ceste itd., u „neproduktivno“ se zemljište ubrajaju jezera, rijeke, visoke planine ili šume.

O održivom razvoju turizma trebalo bi govoriti samo ako su razvojni procesi dugoročno usmjereni na povećanu ekološku odgovornost, socijalnu toleranciju i gospodarsku izdašnost. U središtu održivog turističkog razvoja nalazi se „čarobna peterokutna piramida“. Kutne točke ciljanog sustava su sljedeće:

- materijalno blagostanje: dohodak, stvaranje vrijednosti, smanjenje dispariteta itd.
- subjektivno dobar osjećaj: samosvojnost, sloboda, samoostvarenje, kulturni identitet, adaptibilnost, itd.

¹ <http://www.odraz.hr/media/152864/odrzivi-turizam-u-deset-koraka-small-file-size.pdf>

- zadovoljstvo gostiju: optimalno zadovoljenje različitih potreba gostiju, segmentiranje gostiju, itd.
- kulturna raznolikost: kulturno stvaranje, njegovanje domaće kulture, zaštita kulturnih dobara, gostoljubivost, itd.

Ovih pet vršnih točaka održivog turističkog razvoja imaju dugoročno usmjerenje: buduće generacije – pravo na oblikovanje razvoja, generacijski ugovor, itd.

Kako bi se prosperitet turizma osigurao na dugi rok, troškovi turističke proizvodnje moraju se kvantitativno i kvalitativno orijentirati prema povećanju vrijednosti i mogućnosti prilagođavanja prirode i kulture (Müller, 2004).

2.4.1. Zaštita prirode i okoliša u turizmu

Zaštita prirode te održivo upravljanje njenim resursima i politika zaštite okoliša danas se shvaća kao javno upravljanje (menadžment) okolišem koji je zajedničko dobro, a sukladno M. Črnjaru (2002) – koji je predvodnik multidisciplinarnih istraživanja hrvatskih znanstvenika u traženju formule održivog gospodarskog razvitka uz maksimalno poštivanje okoliša i zaštitu prirode – ona obuhvaća:

- sprječavanje daljnjeg širenja degradacije okoliša i svih vrsta onečišćenja
- javni nadzor nad svim izvorima onečišćenja
- racionalno iskorištavanje postojećih prirodnih resursa
- usmjeravanje proizvodnih postupaka i usluga na čiste i bezopasne tehnologije

Zakon o zaštiti okoliša Republike Hrvatske određuje da je okoliš prirodno okruženje (zrak, tlo, more, klima, biljni i životinjski svijet) u ukupnosti uzajamnog djelovanja te kulturna baština kao dio okruženja koji je stvorio čovjek.

Pod terminom zaštite okoliša podrazumijeva se aktivnost kojoj je zadaća očuvanje zdravog životnog okruženja. To su elementi presudni za turistički razvitak kao temeljni resursi u kreaciji turističkog proizvoda. Zaštitom okoliša osigurava se:

- cjelovito očuvanje kakvoće okoliša
- očuvanje prirodnih zajednica
- racionalno korištenje prirodnih izvora i energije na najpovoljniji način za okoliš kao osnovni uvjet održivog razvoja

Menadžment zaštite okoliša određuje granice raznih vrsta opterećenja, predlaže zakonske propise, uvodi preventivne i reparativne tehničke mjere za održavanje potrebne kakvoće zraka, voda, tla i prehrambenih proizvoda i utvrđuje pravila u odnosu na abiotičke i biotičke

čimbenike životne sredine. Osnovni ciljevi zaštite okoliša u ostvarivanju uvjeta za održivi razvoj su:

- trajno očuvanje izvornosti, biološke raznolikosti, prirodnih zajednica i očuvanje ekološke stabilnosti
- očuvanje kakvoće žive i nežive prirode i racionalno korištenje prirode
- očuvanje i obnavljanje kulturnih i estetskih vrijednosti krajolika
- unapređenje stanja okoliša i osiguranje boljih uvjeta života

Ovi ciljevi postižu se:

- predviđanjem, praćenjem, sprječavanjem, ograničavanjem i uklanjanjem nepovoljnih utjecaja na okoliš
- zaštitom i uređenjem izuzetno vrijednih dijelova okoliša
- sprječavanjem rizika i opasnosti po okoliš
- poticanjem korištenja obnovljivih prirodnih izvora i energije
- poticanjem upotrebe proizvoda i postupaka najpovoljnijih za okoliš
- ujednačenim odnosom zaštite okoliša i gospodarskog razvoja
- sanacijom oštećenih dijelova okoliša
- razvijanjem svijesti o potrebi zaštite okoliša u odgojnom i obrazovnom procesu
- donošenjem propisa o zaštiti okoliša
- obavještavanjem javnosti o stanju okoliša i participacijom u zaštiti okoliša
- povezivanjem sustava zaštite okoliša RH s međunarodnim institucijama
- sprječavanjem zahvata koji ugrožavaju okoliš (Črnjar, 2002).

Povećani čovjekov utjecaj na okoliš i njegovo ograničeno znanje o prirodi i njezinim organizacijskim i samoregulacijskim oblicima, te pomanjkanje spoznaje o mogućim posljedicama čovjekovog utjecaja na okoliš, nalaže ljudima provedbu politike zaštite okoliša kojom će omogućiti uspostavu prirodnog sklada s okolišem (Geić, 2011).

Za očuvanje okoliša osobito su zainteresirani turisti nove generacije: ekoturisti. Ekoturisti su osobe osjetljive po pitanju zaštite okoliša, većinom visoko obrazovane, a najveću motivaciju za novim putovanjima im predstavlja uživanje i boravak u prirodi i upoznavanje novih destinacija uz mogućnost boravka u tradicionalnom smještaju. Ekoturist ili odgovorni turist je novi tip putnika koji želi doživjeti nova iskustva aktivnim sudjelovanjem u načinu života mjesta koji posjećuje (Klarić, Gatti, 2006).

2.4.2. Ruralni turizam

Ruralni prostor suprotnost je gradskom prostoru. To je prostor koji je izvorno služio kao životni i radni prostor poljoprivrednika, zapravo je to cjelokupni obradivi i naseljivi prostor izvan gradova. Stoljećima se taj prostor uljuđivao sa svim svojim usponima (razvoj sustava seoskih naselja i kulturnog pejzaža) i padovima (ratovi i prirodne katastrofe). U njemu su nastali tradicijsko selo, ruralne cjeline, tradicijska ruralna arhitektura i tradicijski interijeri, tradicijski vrtovi te ekološki, proizvodno i oblikovno uravnoteženi kulturni pejzaž. Na toj se materijalnoj osnovici paralelno razvijala tradicijska kultura života i rada seljaka (tradicijska znanja i tehnologije poljoprivredne proizvodnje i načina stanovanja, odijevanja, prehrane i zajedništva), koja je naposljetku rezultirala i nematerijalnim dobrima poput narodnih plesova, pjesama, legenda i sličnoga. Sve je to pretežiti, prepoznatljivi i najvrjedniji dio turističke atrakcijske osnove ruralnog prostora (Kušen, 2002).

Ruralni prostor osnovni je resurs za razvoj ruralnog turizma, koji se oslanja na potrebu gradskih stanovnika za mirom i prostorom za sportsku rekreaciju na otvorenom, što ne mora biti nužno vezano za prirodu. Ruralni turizam uključuje posjet nacionalnim parkovima i parkovima prirode te ostaloj baštini u ruralnom prostoru, zatim panoramske vožnje, uživanje u ruralnom krajoliku i boravak na turističkim seljačkim gospodarstvima. Ruralni turizam dodatni je izvor prihoda, osobito žena i važan je u smanjivanju stope ruralne depopulacije. Investicije u turizam mogu u ruralnom prostoru očuvati povijesne građevine i tradicionalne aktivnosti. Seljaci mogu modernizirati neiskorištene zgrade za potrebe iznajmljivanja turistima ili odvojiti dio zemljišta za potrebe kampiranja ili za potrebe sportske rekreacije.

Termin ruralni turizam koristi se u slučajevima kada je ruralna kultura ključna komponenta ponuđenoga turističkog proizvoda. Za turistički proizvod ruralnog turizma specifično je nastojanje da se posjetitelju osigura osobni kontakt, osjećaj za fizičko i ljudsko okružje u ruralnom prostoru, i koliko je god moguće, da mu se pruži prigoda sudjelovanja u aktivnostima, tradiciji i stilu života lokalnog stanovništva.

S obzirom na značajke pojedinih dijelova ruralnog prostora, osobito s obzirom na strukturu njihove atrakcijske osnove, mogu se javljati različite osnovne ili složene vrste turizma: turizam na seljačkim gospodarstvima, rezidencijalni turizam (kuće za odmor – vikendice), sportsko-rekreacijski turizam, lovni i ribolovni turizam, edukacijski turizam, zavičajni turizam, nostalgijački turizam, avanturistički turizam, tranzitni turizam, kamping-turizam, kontinentalni nautički turizam, vjerski turizam, zdravstveni turizam, gastronomski i enogastronomski turizam, ekoturizam, turizam zaštićenih dijelova prirode, poslovni turizam, shopping-turizam, neke druge vrste turizma.

Neizravno, spomenute vrste turizma sadrže i druge podvrste turizma, primjerice, planinarstvo, penjački turizam, zimski turizam, biciklistički turizam, konjički turizam i sl. (Kušen, 2006).

Ruralni turizam u Hrvatskoj se operativno i organizirano počeo razvijati 1996. godine, kada je ministar turizma, temeljem tada važećeg Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti, donio Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu i tada je stvoren pravni okvir reguliranja ove vrste turizma. Od tada pa do danas, broj registriranih turističkih seljačkih obiteljskih gospodarstava na razini RH, koja ima čak 92% ruralnog prostora od ukupne površine Hrvatske, neprekidno je u uzlaznom trendu (Mišćin, 2008).

2.4.3. Ekoturizam

Ekoturizam predstavlja poseban oblik turističke ponude, a definira se kao po okoliš odgovorno posjećivanje očuvanih prirodnih područja tako da se potiče zaštita okoliša, da se vrlo slabo utječe na taj okoliš tako da lokalno stanovništvo ima gospodarske koristi od takvog posjećivanja, znači riječ je o razmjerno malom segmentu turizma na koji se odnosi samo dio turističkih aktivnosti u ekološki osjetljivim prostorima (Brčić-Stipičević i sur., 2010).

Prema UNWTO ekoturizam čine: „svi oblici prirodnog turizma u kojima je glavna motivacija turista promatranje i uvažavanje prirode i tradicionalnih kultura koje dominiraju u prirodnim područjima“ (www.worldtourism.org).

Osnovna obilježja ekoturizma prema UNWTO-u su:

- sadrži edukacijske i interpretacijske komponente
- najčešće se organizira za manje skupine posjetitelja, a organizaciju provode specijalizirana mala poduzeća u privatnom vlasništvu
- svodi na minimum negativne učinke na prirodni i socio-kulturni okoliš
- podržava zaštitu prirodnih područja:
- ostvarivanjem ekonomske koristi za lokalnu zajednicu
- stvaranjem radnih mjesta i mogućnosti stjecanja prihoda za lokalnu zajednicu
- podizanjem svijesti lokalnog stanovništva i privremenih posjetitelja o potrebi očuvanja prirodnih dobara

Prema navedenim načelima i obilježjima ekoturizma može se zaključiti da je ekoturizam, turizam temeljen na prirodi ekološki osviještenih dionika i upravljan po principima održivosti. Posebnu dimenziju ekoturizmu daje način korištenja prirodnih i kulturnih resursa u službi stvaranja posebnih doživljaja za turista.

Stoga bi glavni ciljevi ekoturizma trebali biti:

- da privuče turiste u prirodna okruženja koja su jedinstvena, ali i pristupačna,
- da se organizira s ciljem očuvanja prirode kroz edukaciju,
- da dovede do promjene stavova lokalnog stanovništva i uprava,
- da osigura zapošljavanje i pruži poduzetničke prilike lokalnom stanovništvu (Svržnjak i sur., 2014).

To je pokret koji ima značajan i pozitivan učinak na zajednički razvoj i budućnost okoliša i turizma. Koncept ekoturizma treba razlikovati od koncepta održivog razvoja jer se ekoturizam odnosi na segment unutar turističkog sektora, dok se načela održivog razvoja mogu primijeniti na sve oblike turističkih djelatnosti uz uvažavanje turističkih atrakcija. Hrvatska obiluje očuvanim prirodnim područjima, osobito u svom kontinentalnom dijelu, koji su pogodni za razvoj ekoturizma, može ih se podijeliti u zaštićena i nezaštićena područja. Od zaštićenih područja za razvoj ekoturizma osobito su pogodni nacionalni parkovi, parkovi prirode i zaštićeni krajolici. Sve više se u koncept ekološke poljoprivrede nastoji uvesti biološka raznolikost i očuvanje zaštićenih područja prirode. Stoga se ekološka poljoprivreda sve učestalije uvodi kao jedini prihvatljivi oblik proizvodnje u prostore parkova prirode i nacionalnih parkova, štiteći autohtonost biljnih i životinjskih vrsta te omogućavajući razvoj agroekoturizma (Brčić-Stipičević i sur., 2010).

2.4.4. Turizam na seljačkim gospodarstvima ili agroturizam

Agroturizam se u Europi počeo razvijati krajem 20. stoljeća, a od 1990.-ih godina, taj se oblik turizma proširio i u Hrvatskoj, posebice u Istarskoj županiji. Agroturizam predstavlja oblik turizma koji je ukorijenjen u lokalnoj zajednici i temeljen na njenim geografskim obilježjima, tradiciji, kulturi i običajima. Razlika između pojmova ruralni turizam i agroturizam je u kriteriju prema kojemu se definira, pa tako ruralni turizam obuhvaća turističku aktivnost u ruralnim prostorima, dok agroturizam predstavlja povezivanje poljoprivrednih i turističkih aktivnosti na gospodarstvu. Iz navedenog slijedi da je za ruralni turizam važan kriterij prostora, a za agroturizam kriterij djelatnosti zbog kojeg se gospodarstvo može smatrati agroturističkim (Brčić-Stipičević i sur., 2010).

Njega određuje odsjedanje i jednim dijelom, sudjelovanje turista u radnim aktivnostima na farmama i rančevima. Turisti traže ovu vrstu turizma zbog toga što se odvija na otvorenom i koriste ga za različite aktivnosti na otvorenom. Drugi turisti žele iskusiti stil života na selu koji je često dio kulturnog imidža regije ili kreću u nostalgični bijeg u „dobra

stara vremena“. Rekreativne aktivnosti turista kao što su pješaćenje, ribolov, jahanje, skijanje, sanjkanje i sl. mogu se organizirati ovisno o turistički dostupnim atrakcijama i drugim turističkim resursima (Kušen, 2006).

No, privlačnost određene regije za rekreaciju i odmor ovisi i o pristupnim putovima, putokazima, mreži i održavanosti puteljaka u prirodi koji se koriste za šetnju i dr., što pretpostavlja postojanje osnovne infrastrukturne opremljenosti.

Naime iako turisti traže netaknutu, izvornu prirodu i ruralnu arhitekturu, oni ne mogu bez minimalnog komfora na koji su navikli stanujući u urbanim prostorima. Dakako, tu je, uz komunikacije, nezaobilazno pitanje vodoopskrbe i opskrbe električnom energijom, a udaljenost do prve gostionice, trgovine, pošte, banke, liječnika ili automobilske servisa također su parametri koje turisti mogu tolerirati samo do određene granice. Sve to bitno utječe na pokretanje takva oblika turističke djelatnosti pri nekom gazdinstvu (HGK, 2002).

Na taj način seljaci mogu osigurati dodatni dohodak od turizma, a ako su u tome dovoljno uspješni mogu čak i zamijeniti dosadašnju gospodarsku djelatnost (Kušen, 2006).

3. METODE ISTRAŽIVANJA

Prvi dio istraživanja usmjeren je na sekundarnu analizu literaturnih izvora i dostupnih podataka kako bi se prikazao razvoj ekološke poljoprivrede te kako bi se ukazalo na važnost ekoturizma i ekoagroturizma za ruralni razvoj u Republici Hrvatskoj.

Primarni podaci analizirane teme dobiveni su provedbom ankete „*Utjecaj ekološke poljoprivrede na razvoj ruralnog turizma*“ (prilog 1.). Anketa je provedena u svrhu dobivanja informacija koje će pomoći u daljnjem razvoju ruralnog turizma u Hrvatskoj, ali i pružiti uvid u stupanj ekološke svijesti gospodarstvenika koji se bave ruralnim turizmom. Cilj istraživanja je bio dobiti sljedeće podatke:

- Učinkovitost djelovanja lokalne samouprave i turističkih zajednica
- Razvoj infrastrukture i turističkih sadržaja
- Poštivanje ekoloških načela neovisno o posjedovanju ekološkog certifikata
- Mogućnost prelaska na ekološku poljoprivredu
- Mogućnost udruživanja i suradnje između obiteljskih gospodarstava
- Korištenje suvremenih sustava obnovljivih izvora energije

Anketno istraživanje provedeno je na temelju podataka iz Nacionalnog kataloga *Ruralni turizam Hrvatske* koji je nastao u suradnji Hrvatske gospodarske komore i Ministarstva turizma Republike Hrvatske. Nacionalni katalog prvi je projekt koji obuhvaća i promovira sve ekološke i tradicijske proizvode, sela, poljoprivredu, hranu i turizam obuhvaćajući sva gospodarstva koja posluju u funkciji ruralnog turizma te njeguju kulturu i baštinu Republike Hrvatske.

Iz spomenutog nacionalnog kataloga izdvojene su e-mail adrese kako bi se anketa poslala vlasnicima obiteljskih gospodarstava koja se bave ruralnim turizmom u kategoriji objekata sa smještajnim kapacitetom i prehranom, neovisno o posjedovanju ekološkog certifikata. Anketa je napravljena putem Google obrazaca koji omogućava brz i jednostavan pregled odgovora te je poslana na 110 e-mail adresa, od kojih se četvero ispitanika očitovalo da nisu u mogućnosti ispuniti anketu, a samo je 35 ispitanika odgovorilo na anketu. Kako bi se prikupili odgovori u što većem broju, ispitanicima je poslan i podsjetnik za ispunjavanje ankete, a onima koji imaju aktivne Internet profile na društvenim mrežama poslan je podsjetnik i na tu adresu u slučaju da ne provjeravaju često e-mail adresu. Istraživanje je provedeno tijekom kolovoza 2016. godine.

Anketni upitnik se sastojao od 29 pitanja koja su kombinirana, odnosno podijeljena na 23 pitanja zatvorenog tipa u kojem ispitanici označavaju jedan od ponuđenih odgovora i 6 pitanja otvorenog tipa u kojima ispitanici iznose svoje osobne dojmove i stavove.

U prvom dijelu ankete saznaje se kojoj turističkoj regiji gospodarstvo pripada te je li gospodarstvo aktivno u nekim oblicima zajednica koje pomažu u promoviranju i informiranju gospodarstava. Također bitna stavka je stupanj komunikacije između gospodarstava i lokalne samouprave, te napredak u infrastrukturi i turističkim sadržajima, ovisno o kojoj turističkoj regiji se radi. Okosnicu ankete predstavlja dio u kojem gospodarstvenici iznose svoja razmišljanja o ekološkoj certificiranoj proizvodnji i znanjima koja se odnose na upotrebu obnovljivih izvora energije i njihovu zainteresiranost za ekološki oblik upravljanja gospodarstvom.

Znatno kvalitetniji poslovni rezultati ostvaruju se udruživanjem i međusobnim zalaganjem za isti cilj, te se kroz dodatna pitanja u anketi željelo saznati koliko su gospodarstvenici zainteresirani za međusobno plasiranje proizvoda, te koji je njihov izvor opskrbe proizvodima za gospodarstvo.

Na temelju rezultata istraživanja dobivenih anketom, napravljena je SWOT analiza daljnjeg razvoja ekoturizma i agroekoturizma, kao specifičnih oblika ruralnog turizma usko vezanog uz ekološku poljoprivredu.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Kao što je u prethodnom poglavlju napomenuto prvo podpoglavljje odnosi se na sekundarno istraživanje o razvoju ekološke poljoprivrede te razvoju ekoturizma i ekoagroturizma u Republici Hrvatskoj, a drugo potpoglavljje je posvećeno rezultatima istraživanja provedenog anketom „*Utjecaj ekološke poljoprivrede na razvoj ruralnog turizma*“.

4.1. Razvoj ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj

Na području Republike Hrvatske razlikujemo tri razdoblja u razvoju ekološke poljoprivrede. Prvo razdoblje (od 1980. do 1991. godine) karakteristično je zbog pojave entuzijasta koji su vlastitim primjerom pokazali da postoji mogućnost proizvodnje ekoloških prehrambenih proizvoda u Hrvatskoj, zadovoljavajući potrebu potrošača za „zdravom“ hranom i vodeći računa o očuvanju okoliša. Drugo razdoblje (od 1991. do 2001. godine) obilježava pojava prvih specijaliziranih prodavaonica takozvane „zdrave“ hrane, kao i porast broja udruga za ekološku poljoprivredu koje su sudjelovale u promicanju iste. Zbog Domovinskog rata ekološka poljoprivreda u Republici Hrvatskoj nije se razvijala intenzitetom kojim se razvijala ekološka poljoprivreda u ostalim europskim zemljama i svijetu. Treće razdoblje (razdoblje od 2001. do danas) obilježava povećana uloga države u razvoju ekološke poljoprivrede.

Uloga države prvenstveno je važna zbog donošenja Zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, kao i *Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu* (NN 87/02, NN 117/03, NN 82/04, NN 12/05, NN 85/06, NN 141/06, NN 134/07, NN 85/08) kojom država omogućuje 30% veće poticaje ekološkim proizvođačima u odnosu na konvencionalne proizvođače. Osim navedenih poticaja, država omogućava i besplatno informiranje i edukaciju proizvođača putem Hrvatskog zavoda za poljoprivrednu i savjetodavnu službu.

Trend prakticiranja ekološke poljoprivrede u svijetu, donošenje zakonske regulative i postojeći poticaji države proizvođačima ekoloških proizvoda, dovode do zamjetnog rasta broja ekoloških proizvođača, kako u svijetu tako i u Republici Hrvatskoj (Brčić-Stipičević i sur., 2010).

Tablica 2. Broj fizičkih i pravnih osoba
u ekološkoj proizvodnji u RH

Godina	Broj proizvođača
2003.	130
2004.	189
2005.	269
2006.	342
2007.	477
2008.	632
2009.	817
2010.	1125
2011.	1494
2012.	1528
2013.	1609
2014.	2194

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, 2016.

4.1.1. Osnove ekološke poljoprivrede na poljoprivrednim gospodarstvima

Da bi ekološka obiteljska poljoprivredna gospodarstva odnosno obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja se bave djelatnošću ekoturizma bila konkurentna na tržištu, potrebno je zadovoljiti određene uvjete (Ćurić, 2010). Temeljem toga za poticanje, unapređivanje, razvoj, praćenje razvoja, davanje stručnih mišljenja i prijedloga u ekološkoj proizvodnji, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja Republike Hrvatske osnovalo je Povjerenstvo za ekološku proizvodnju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN 12/01, NN 170/04, NN 03/07). Zadaća je povjerenstva kontinuirano unaprjeđivati Zakon i pravilnike o ekološkoj proizvodnji, te donošenje rješenja o pravu na korištenje znaka Hrvatski eko proizvod, koji je jedinstvena propisana oznaka ekološkog proizvoda na teritoriju Republike Hrvatske (Brčić-Stipičević i sur., 2010).

U Republici Hrvatskoj je dopušteno korištenje dvije vrste znaka za ekološki proizvedene proizvode, znak Hrvatskog eko proizvoda i znak EU eko proizvoda. Od 1. srpnja 2010. određeno je obavezno označavanje ekološki proizvedenih proizvoda iz EU za ekološke poljoprivrednike i trgovce. Taj znak jamči da je proizvod proizveden u skladu sa EU

regulativom o ekološkoj poljoprivredi. Na taj se način dobiva, stječe povjerenje potrošača koji mogu biti sigurni u porijeklo i kvalitetu ekološki proizvedene hrane i pića, te je on prepoznat u svim zemljama članicama EU. Hrvatski znak eko proizvoda priznat je i prepoznatljiv samo na području RH (www.lokvina.hr).

Slika 1. Hrvatski znak i znak Europske unije za ekološku poljoprivredu

Izvor: www.lokvina.hr

Poljoprivredna gospodarstva koja se bave ekološkom poljoprivrednom proizvodnjom ne moraju se nužno baviti i turizmom već mogu svoje ekološki proizvedene proizvode plasirati subjektima koji se bave ekoturizmom ili nekim od oblika ruralnog turizma. Time se postiže integriranje proizvodnje ekoloških proizvoda i turističkih usluga.

Ekološka poljoprivreda predstavlja prirodni potencijal Republike Hrvatske, a daljnji razvoj iste utječe na očuvanje okoliša i omogućava razvoj turističke ponude u ruralnim krajevima Hrvatske.

Važnost ekološke poljoprivrede ogleda se u činjenici da je to komponenta koja istovremeno može povezivati ekologiju i turizam, te time postaje bitan faktor održivog razvoja turizma (Svržnjak i sur., 2014). Prema Nacionalnom katalogu *Ruralni turizam Hrvatske* registrirano je 317 gospodarstava koja se bave ekoturizmom, od kojih 25 posjeduje ekološki certifikat. Prema turističkim regijama nacionalnog kataloga najviše gospodarstava s ekološkim certifikatom nalazi se u središnjoj Hrvatskoj (10), zatim u Slavoniji (5), Dalmacija-Šibenik i Dalmacija-Dubrovnik imaju tri gospodarstva, Lika-Karlovac dva, Istra i Dalmacija-Zadar po jedno gospodarstvo, a u regiji Kvarner i Dalmacija-Split nema ni jednog gospodarstva s ekološkim certifikatom.

4.1.2. Ekoagroturizam

FAO (Food and Agriculture Organization) uvodi pojam ekoagroturizma kao kombinaciju ekoturizma koji se temelji na aktivnostima obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava kroz kombiniranje prirodnih (netaknutih) i kultiviranih ekosistema uklopljenih u prepoznatljivi turistički proizvod (Pelikan-Matetić, Pelikan, 2008).

Shema 1. Struktura ekoagroturizma

Izvor: Brčić-Stipičević i sur. 2010.

Ekoturizam je jedan od oblika ruralnog turizma koji u pojedinim slučajevima može biti izjednačen s agroturizmom. Agroturističko gospodarstvo može nuditi oblik agroturizma i ekoturizma ukoliko nudi dodatne turističke usluge na svom gospodarstvu i posluje na načelima ekološke poljoprivredne proizvodnje. Takvo gospodarstvo se može smatrati ekoagroturističkim gospodarstvom. Koncept održivog razvoja turizma univerzalno je primjenjiv i za ekoagroturizam. Pored ekonomske kategorije, ekoagroturizam predstavlja stav, etiku i filozofiju razmišljanja o zdravijem načinu prehrane i življenja – „proizvodnji ekološke kulture“ vodeći računa o očuvanju okoliša.

Turisti koji borave na ekoagroturističkim gospodarstvima, smješteni su u zgrade koje su obnovljene po ekološkim principima, na gospodarstvu se pruža prehrana i prodaja ekoloških prehrambenih proizvoda i pića, obrazovni program, vježbe iz ekološkog vrtlarstva, kompostiranja i sakupljanja ljekovitog bilja (Brčić-Stipičević i sur., 2010).

4.1.3. Važnost ekoturizma i ekoagroturizma za ruralni razvoj Republike Hrvatske

Ekološka poljoprivreda ima za cilj promoviranje održivog ruralnog razvitka kroz diverzifikaciju poljoprivrednih aktivnosti, povećanje produktivnosti, rast zaposlenosti i prihoda i smanjenje ruralne depopulacije. Dakle, može se sumirati da je u Hrvatskoj naglašen potencijal ekološke poljoprivrede s kojom usporedno treba razvijati i ekoagroturizam, no postavlja se pitanje koliko je isti prepoznat od strane turističkih aktera, pa i samih ekoloških gospodarstava. Resurs za razvoj ekoagroturizma predstavlja relativno nezagađeno tlo, privlačan krajolik i postojeće ruralne turističke atrakcije. Proširivanje poljoprivredne djelatnosti pružanjem dodatnih turističkih usluga postaje prilika za domaća ekološka obiteljska poljoprivredna gospodarstva jer omogućava plasiranje ekoloških prehrambenih proizvoda uz mogućnost sudjelovanja turista u ekološkoj proizvodnji i edukaciji o ekološkim prehrambenim proizvodima. S obzirom da Hrvatska zaostaje u razvoju ekološke poljoprivrede u odnosu na Austriju, Italiju i Njemačku, nužno je i razvoj ekoagroturizma promatrati u kontekstu razvoja ekološke poljoprivrede (Brčić-Stipičević i sur., 2010).

Prema *Strategiji razvoja hrvatskog turizma do 2010.*, potrebno je sustavno razvijati i iskorištavati pretpostavke za proizvodnju ekoloških prehrambenih proizvoda u Republici Hrvatskoj i njihovo plasiranje kroz ugostiteljske objekte jer se radi o segmentu turističke ponude koji će sve više dobivati na važnosti. Navedeno treba promatrati u kontekstu promjena koje se događaju na tržištu potražnje, a odnose se na pojavu sve kompleksnijih motiva za odlazak na putovanja, intenzivnog užitka, aktivnosti u prirodi, potrebe za doživljajima, posjet ekološki čistim područjima i rastući trend brige o vlastitom zdravlju, u vidu „zdravog“ načina prehrane i življenja u skladu s prirodom.

Prema *Strategiji razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020.* daljnji razvoj agroturizma treba se temeljiti na obogaćivanju ponude obiteljskih seoskih gospodarstava, ponajviše kroz uspostavu lokalnih i regionalnih ljudskom rukom stvorenih atrakcija kao što su vinski podrumi, rekreacijski sadržaji, vidikovci, tematski parkovi i slično. Sustavnim mjerama potrebno je poticati obnovu napuštenih sela, stavljajući ih u funkciju turističke ponude. Prioritet bi trebao biti tematiziranje ponude grupiranjem seoskih domaćinstava prema različitim temama (npr. obiteljska, gospodarstva s organskom proizvodnjom), kao i razvijati više „etno sela“, posebice revitalizacijom pretežito ili potpuno napuštenih ruralnih cjelina, te uspostaviti sustav kontinuirane edukacije poduzetnika u ruralnom i agroturizmu.

Za razliku od prirodnih atrakcija i kulturno-povijesne baštine, Hrvatska je izrazito siromašna u novostvorenim turističkim atrakcijama kao što su suvremeno opremljeni kongresni centri, tematski i/ili zabavni parkovi, golfska igrališta, centri za posjetitelje,

kvalitetno osmišljene tematske rute, biciklističke staze te slični sadržaji turističke ponude bez kojih je izuzetno teško uspostaviti pretpostavke za proširenje međunarodno prepoznatljivog proizvodnog miksa, turističko aktiviranje kontinentalnog prostora i razvoj ekoturizma. Polazeći od postojećih obilježja hrvatske turističke ponude, ali i od kvalitativnih značajki hrvatske turističko-atraktivne ponude, u Strategiji razvoja hrvatskog turizma je definirano deset ključnih proizvodnih grupa na kojima valja graditi sustav turističkih proizvoda Hrvatske do 2020. godine:

- Sunce i more
- Nautički turizam
- Zdravstveni
- Kulturni
- Poslovni
- Golf
- Cikloturizam
- Eno i gastro turizam
- Ruralni i planinski
- Pustolovni i sportski
- Ostali važni proizvodi (eko, omladinski i socijalni turizam)

Može se primijetiti da u Strategiji razvoja hrvatskog turizma do 2020. ekoturizam nije uvršten u glavne turističke proizvode RH već se nalazi na zadnjoj poziciji u kategoriji ostalih turističkih proizvoda. To dokazuje da usprkos raspoloživosti, atraktivnosti i očuvanosti prirodnih resursa, ekoturizam u Hrvatskoj još je uvijek izrazito slabo razvijen. Posebno brine činjenica da je ekoturizam zapostavljen čak i u većini zaštićenih prirodnih lokaliteta (Svržnjak i sur. 2014).

4.1.4. Nove mogućnosti ekološke poljoprivrede i održivog razvoja u funkciji ruralnog turizma

Održivi razvoj i očuvanje okoliša su usko povezani, a samim time i ekološka poljoprivreda koja ulazi u zatvoreni sistem i omogućava smanjenje onečišćenja okoliša i koristi obnovljive izvore energije. Želimo li zaustaviti ili barem smanjiti globalna zagađenja i iskorištenje neobnovljivih izvora energije moramo prvenstveno promijeniti svijest i način razmišljanja. Potrebno je naći poveznicu koja spaja sve aspekte održivog i ekološkog gospodarenja te ju svakodnevno primjenjivati.

Najbolji primjeri za to mogu biti turistička obiteljska gospodarstva koja će svojim primjerom educirati i poticati ljude na razmišljanje, ali i primjenu stečenih saznanja koja se mogu uklopiti i u urbana područja.

U Strategiji razvoja hrvatskog turizma do 2020. godine navodi se nedostatak novostvorenih turističkih atrakcija kao što su suvremeno opremljeni kongresni centri, te centri za posjetitelje kojima bi se svakako u budućnosti posvetila veća pozornost i koji mogu biti izgrađeni u duhu održivosti i očuvanja okoliša te služiti kao kvalitetan primjer turistima. Održivost se može postići gradnjom stambenih prostora od prirodnih materijala, iskorištenjem energije sunca te akumuliranjem kišnice, a njihova funkcionalnost za održivi razvoj, te očuvanje okoliša objašnjena je u sljedećim podpoglavljima.

Kuće od slame

Slama je jednogodišnji obnovljivi prirodni proizvod. Ona je produkt procesa fotosinteze. Koristeći slamu, smanjujemo pritisak na prinudno korištenje materijala koji narušavaju okoliš. Najbolje od svega je ako nam građevina više ne treba, možemo ju kompostirati.

Atmosfera i okoliš u kojem živimo, postaje sve veća briga vlasnika domova kao i dizajnera. Sve smo svjesniji tzv. „sindroma bolesnih građevina“ – spoznaje o štetnim efektima življenja u prostorima izgrađenim modernim materijalima, koji oslobađaju male ali primjetne količine toksina. Živeći u kući izgrađenoj od bala slame zaštićeni smo od svega toga. To je prirodan, prozračan materijal koji nema štetno djelovanje. Slama, osobito organska, zdrava je alternativa modernim materijalima. Prirodna je i neškodljiva. Ne djeluje štetno na osobe alergične na pelud. I astmatičari drže kuće od slame zdravijom okolinom za život. Živeći između slamnatih zidova poboljšavamo kvalitetu zraka koji udišemo (iz nje ne isparavaju otrovne pare poput formaldehida, što je slučaj kod mnogih modernih materijala), a kako je izuzetno prozračan materijal, daje veliki doprinos svježini zraka unutar kuće. Zajedno s uporabom netoksičnih organskih premaza kao što su glina, prirodni pigmenti i boje, možemo osigurati jednu od najsigurnijih i najudobnijih okolina za život.

Slama je kao građevni materijal učinkovita u smislu efikasnosti potrošnje i energetske djelotvornosti. Korištena kao zamjena za tradicionalne sisteme gradnje zida ciglom ili blokovima, može osigurati uštedu od oko 30.000 kuna za normalnu trosobnu kuću. Vlasniku doma je jednom kad useli, od značajnog interesa smanjenje troškova grijanja radi superiorne izolacije zidova. Ovdje potencijalne uštede iznose do 75% u usporedbi s konvencionalnom modernom kućom.

Više od 50% stakleničkih plinova proizvodi se u građevinskoj industriji (uključujući transport). Kada bi višak od 4 milijuna tona slame balirali te je iskoristili za gradnju (na lokalnoj razini), mogli bismo izgraditi najmanje 450 000 kuća godišnje. (svaka površine 150 m²). To je oko pola milijuna dobro izoliranih domova, napravljenih od materijala koji, tijekom svog životnog vijeka, koristi ugljični dioksid i pretvara ga u kisik. Smanjenjem troškova grijanja, a samim time i smanjenjem emisije ugljičnog dioksida od izgaranja fosilnih goriva, gradnja pomoću bala slame može zaista uzrokovati smanjenje ukupne emisije stakleničkih plinova, a uz to kuće od slame imaju bolju zvučnu izolaciju i smanjen rizik od požara (Jones, 2006).

Slika 2. Suvremena kuća od slame

Izvor: www.ekocentar.hr

Slika 3. Šumska kuća od stabla i slame

Izvor: www.ekokuce.com

Solarna energija

Solarna ili sunčeva energija je energija Sunca, njegova svjetlost i toplina koju ljudi koriste od davnina uz pomoć raznih tehnologija. Sunčeva zračenja, uz sekundarne solarne izvore kao što su vjetar, energija valova i biomasa, se računaju u najčešće dostupne obnovljive izvore energije na Zemlji. Upotrebljava se samo mali dio solarne energije od one koja je na raspolaganju. Solarna energija pruža električnu energiju pomoću toplinskih strojeva ili fotonaponskih sustava. Djelomični popis solarnog sustava uključuje prostor za grijanje i hlađenje kroz solarnu arhitekturu, pitku vodu kroz destilaciju i dezinfekciju, toplinsku energiju za kuhanje i visoku temperaturu procesa topline za industrijske svrhe².

Solarne tehnologije su široko karakterizirane ili kao pasivne solarne ili aktivne solarne, ovisno o načinu sakupljanja, pretvaranja i distribuiranja sunčevog svjetla. Aktivne solarne tehnike uključuju uporabu fotonaponskih ćelija i solarnih termičkih kolektora (s električnom ili mehaničkom opremom) kako bi pretvorili sunčevu svjetlost u korisne izlazne jedinice. Pasivne solarne tehnike uključuju orijentaciju zgrade prema Suncu, odabir materijala s povoljnim termalnim svojstvima ili svojstvima raspršivanja svjetlosti te projektiranje prostora kod kojih prirodno cirkulira zrak³.

Sunčeva energija koja dopire na površinu Zemlje tijekom jedne godine daleko premašuje sve procijenjene rezerve nafte, plina, ugljena i ostalih izvora zajedno. Može godišnje pokriti 10.000 puta veću globalnu potrošnju energije od današnje. Solarna energija je neiscrpna, sigurna, dostupna svima na lokaciji gdje je potrebna. Njeno korištenje nema nikakvih negativnih utjecaja po prirodu ili čovjeka, i uz to besplatna. Solarna energija je jedini energetski izvor koji pripada svakom čovjeku i koji može koristiti prema svojim potrebama. Korištenjem obnovljivih izvora energije štiti se životna sredina i doprinosi uspostavljanju osnova održivog razvoja ljudskog društva, kako bi čovjek danas sačuvao prirodu za buduće generacije³.

Prednosti upotrebe solarnih fotonaponskih sistema⁴:

- Tehnologija dokazana u komercijalne svrhe
- Visoka pouzdanost
- Dugotrajnost
- Niski troškovi rada i najekonomičniji izvor energije
- Minimalna potreba za održavanjem i bez upotrebe drugih energenata

^{2,3} <http://www.solarno.hr/katalog/proizvod/TEKST5/sunceva-energija-solarna-energija>.

⁴ <http://www.elektro-performance.hr/Energija-sunca.html>

- Najbolji urbani obnovljiv izvor energije
- Jednostavna mehanika, nema pokretnih dijelova koji su potrebni za rad sistema
- Primjenjivost sistema praktično bilo gdje na zemlji
- Bežuman i ne zagađuje okolinu, ekološki najčistiji izvor energije
- Pruža mogućnost proizvodnje i korištenja električne energije i na mjestima gdje bi to inače bilo preskupo ili čak neizvodljivo
- Arhitektonska integracija u svaki prostor
- Elementi sistema su i građevinski elementi.

Slika 4. Primjena soalarnih fotonaponskih sistema

Izvor: www.dom-projekt.hr

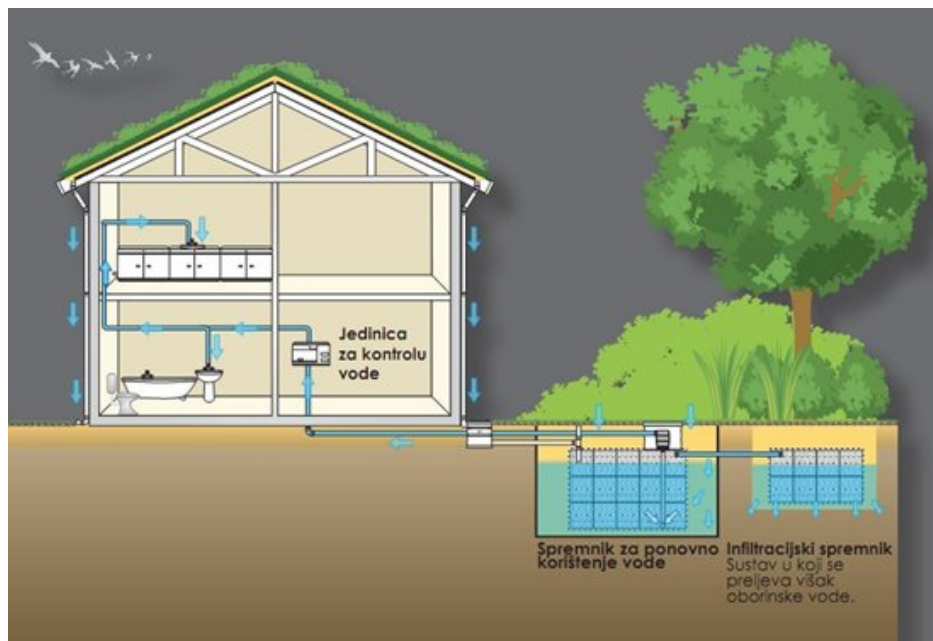
Sustavi za prikupljanje kišnice⁵

Cijena vode se iz godine u godinu osjetno povećava, a razlog tome je da se količina dostupne pitke vode zbog povećanih potreba sve više smanjuje, a troškovi osiguravanja kakvoće vode i sve ostale popratne naknade postaju sve veći. Voda je esencijalna za osnovne ljudske potrebe: tuširanje, pranje odjeće i suđa, kuhanje i mnoge druge stvari bez kojih je naš život doista nezamisliv. Na mjestima gdje nema mogućnosti priključka na vodovod sustavi za prikupljanje kišnice tijekom godine osiguravaju zadovoljenje nekih od osnovnih potreba iako ta voda nije nužno pitka. S druge strane uz priključak na vodovod ugradnjom sustava za prikupljanje kišnice može se značajno uštedjeti na troškovima pitke vode.

⁵<http://www.zelenaenergija.org/clanak/sustavi-za-prikupljanje-kisnice-postaju-pozeljna-investicija/6831>

Prosječna osoba s tipičnim potrebama u prosjeku troši oko 140 litara pitke vode dnevno, što za četveročlanu obitelj znači oko 200 tisuća litara godišnje što predstavlja pozamašnu stavku i u ukupnoj bilanci potrošnje vode, ali i u mjesečnim režijama. Budući da je ponekad teško svjesno utjecati na potrošnju pojedinaca jedno od mogućih rješenja za ovaj problem jest korištenje svima dostupne kišnice umjesto pitke vode za neke od namjena za koje nije nužno potrebna pitka voda. Tu se svega misli na korištenje kišnice za perilicu rublja i ispiranje WC-a, zalijevanje vrtova i travnjaka ili primjerice pranje automobila. Za neke svrhe kišnica kao da je savršeno stvorena, tako da primjerice zahvaljujući njenoj prirodnoj mekoći, njenim korištenjem smanjuje se stvaranje vodenog kamena u odvodnim cijevima i perilicama rublja.

U ponudi sustava sakupljanja kišnice razlikujemo: podzemne, vrtne i kućne sustave, nadzemne sabirne rezervoare, pohodne poklopce rezervoara po kojima je moguće hodati, te filtre za pročišćavanje kišnice i upojne bunare za odvod viška vode.

Slika 5. Sustav sakupljanja kišnice

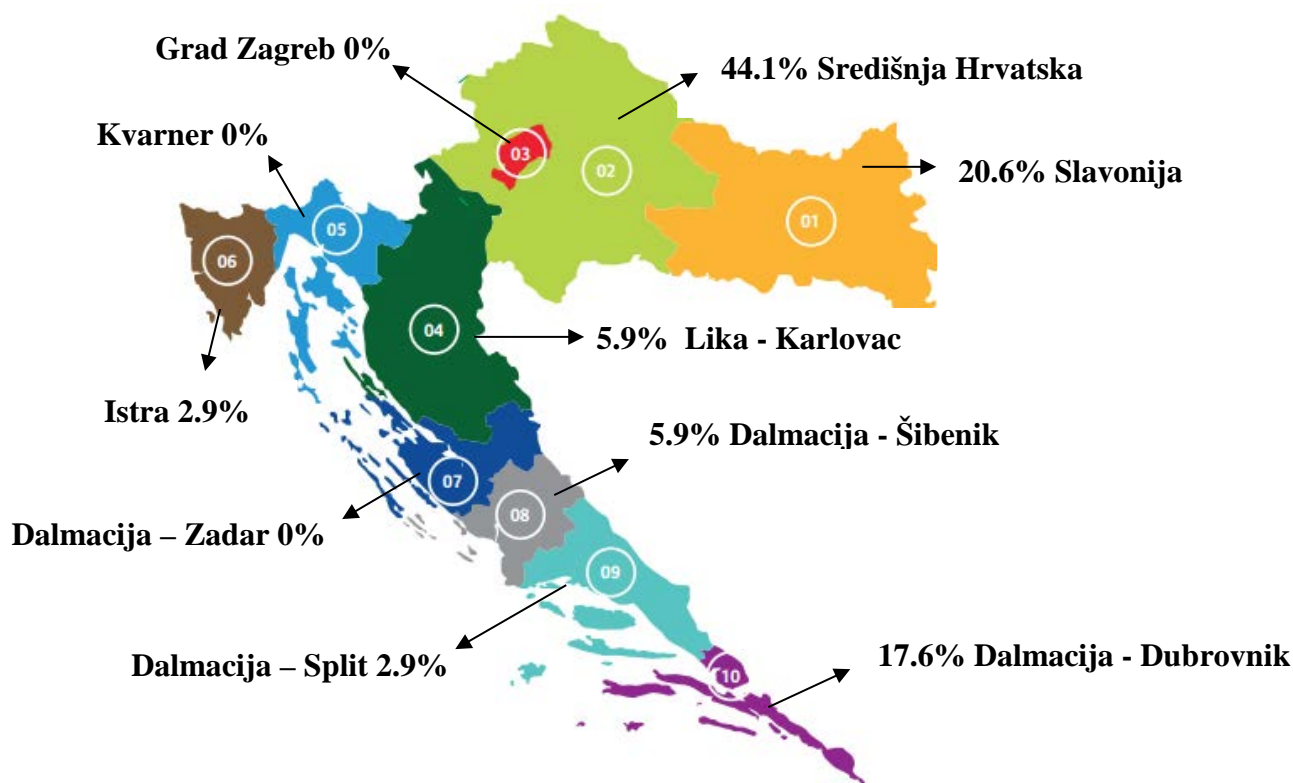
Izvor: www.funda.hr

4.2. Rezultati anketnog istraživanja

U ovom poglavlju detaljno će se razraditi sva postavljena pitanja iz ankete *Utjecaj ekološke poljoprivrede na razvoj ruralnog turizma* i objasniti rezultati istraživanja. Navesti će se stavovi gospodarstvenika te njihova razmišljanja o ovoj temi, iskazati njihovi prijedlozi i zamjerke u vezi sa postojećim stanjem razvoja ruralnog turizma.

4.2.1. Osnovni podaci o gospodarstvu i regiji u kojoj se nalazi gospodarstvo

U nacionalnom katalogu Ruralni turizam Hrvatske predstavljeni su objekti koji se bave seoskim turizmom te su podijeljeni na deset turističkih regija koje su prikazane na slici 6. Izraženi postoci na slici 6. predstavljaju udio pristiglih odgovora na provedenu anketu. Prema turističkim regijama najviše odgovora je stiglo iz središnje Hrvatske, a zatim iz Slavonije po čemu se može zaključiti da su na kontinentalnom dijelu gospodarstvenici najviše zainteresirani za razgovor, predlaganje novih istraživačkih tema koje treba razraditi i koje će pomoći u kvaliteti te promoviranju gospodarstava. Manjak zainteresiranosti gorskog i mediteranskog dijela Hrvatske u istraživanju je (ne)moguće opravdati turističkom sezonom i možebitnim manjkom vremena za dodatne aktivnosti.

Slika 6. Deset turističkih regija Hrvatske

Izvor: www.mint.hr

Članova turističkih zajednica ima 25%, udruga 18.8%, a tek je nekolicina u klasteru ili nekom drugom obliku zajednice. Najveći postotak je onih gospodarstava koja nisu članovi niti jednog oblika zajednice (40%). Na pitanje „Postoji li turistička zajednica u općini?“ većina ispitanika odgovorila je da ne postoji (70.6%) po čemu se može zaključiti da u kontinentalnom dijelu Hrvatske nedostaje turističkih zajednica koje bi promovirale gospodarstva i informirale turiste o aktivnostima kojima bi se mogli baviti na pojedinom gospodarstvu. Veliki problem koji navode gospodarstvenici iz Posavine je radno vrijeme turističkih zajednica koje ne rade vikendom u ljetnom razdoblju kada je i najviše turista koje nema tko uputiti te im sugerirati plan odmora. S druge strane, gospodarstva koja naglašavaju da imaju turističku zajednicu (29.4%) nalaze se u primorskoj Hrvatskoj gdje je općenito više razvijen turizam i turističke atrakcije s obzirom na blizinu mora i povezivanja s morskim turizmom.

Konkretna potpora ulaganja u turizam i turističke atrakcije postoje kod 70.6% ispitanika koji navode da ima aktivnosti i rezultata u vidu izgradnje konjičkih i biciklističkih staza, no još postoji prostora za napredak i uređenje sportsko-rekreativnih sadržaja u područjima koja to omogućuju. Posebno je naglašen manjak promocije u Krapinsko-zagorskoj županiji koja obiluje kulturno-povijesnim i sportsko-rekreativnim sadržajima, kao i brojnim primjercima krajobrazne arhitekture. U regijama gdje nema konkretnih potpora u ulaganje gospodarstvenici smatraju da investicije presporo dolaze do terena te da je problem što se sav novac ulaže u glavno mjesto općine, dok su ostali dijelovi zanemareni.

U stupnjevitim odgovorima gdje se tražila razina kvalitete infrastrukture u pojedinoj regiji, zadovoljnih gospodarstvenika ima 32.4%, no zabrinjava činjenica da je 26.5% nezadovoljnih, a 23.5% izrazito nezadovoljnih dosadašnjom kvalitetom infrastrukture. Stoga se najviše prijedloga za poboljšanje infrastrukture svodi na uvođenje kanalizacije i asfaltiranje sporednih prometnica čime bi se omogućila bolja protočnost ljudi i bolja povezanost s glavnim mjestom općine što turistima omogućava lakše i brže korištenje usluga banke, pošte, trgovine i slično. Jedan od problema navodi se i prečesto asfaltiranje cesta u općini, odnosno nekvalitetna izgradnja te stalni popravci. Kao što je već napomenuto, ispitanici su zadovoljni sa izgradnjom konjičkih i biciklističkih staza, te smatraju da se i dalje trebaju uređivati na područjima gdje je to moguće.

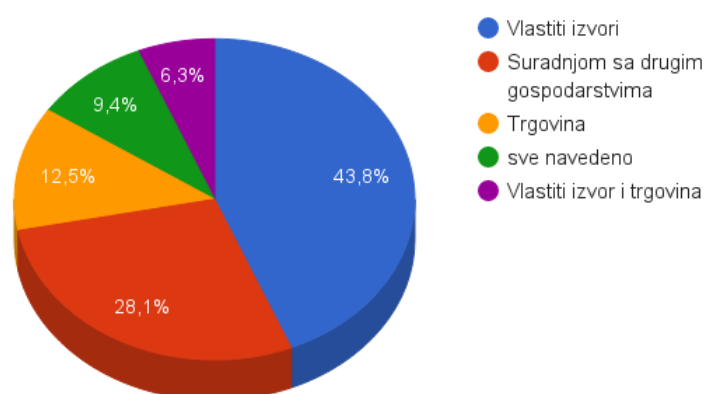
Svi gospodarstvenici koji prate događanja na razini općine i županije smatraju da Ministarstvo poljoprivrede nedovoljno investira u razvoj kontinentalnog turizma, te da se u budućnosti više treba raditi na poboljšanju komunikacije između gospodarstvenika i nadležnih institucija.

Pozitivna je činjenica da 58.8 % ispitanika koristi sredstva iz nacionalnih izvora u obliku poticaja ili fondova Europske unije, a nažalost 11.8% ispitanika nije upućeno u uvijete korištenja, te ne znaju na koji način mogu ostvariti dodatna primanja koja bi doprinijela gospodarstvu i kvaliteti usluge. Stoga jedan dio ispitanika apelira na veća ulaganja i kvalitetnije iskorištavanje fondova Europske unije, kao i nedostatak mladih i školovanih ljudi koji bi novim idejama doprinijeli pisanju projekata.

4.2.2. Način poslovanja gospodarstva

Drugi dio ankete fokusiran je na način poslovanja gospodarstva i načela po kojima upravljaju gospodarstvom. Tijekom dugogodišnjeg poslovanja gospodarstvenici su uvidjeli da je najbolji način kojim promoviraju svoje imanje usmena predaja i Internet (82.4%). Internet je danas jedan od najraširenijih medija i pruža brojne oblike promocije putem raznih društvenih mreža koje omogućavaju dijeljenje pozitivnih ili negativnih iskustava koje su turisti stekli boravkom na gospodarstvu. Kaže se da u svakoj poslovici ima istine, a to potvrđuje i poslovice „*Dobar glas daleko se čuje*“ koju su prepoznali gospodarstvenici i trude se održati kvalitetu i uslužnost jer zadovoljan turist svoja iskustva usmenom predajom prenosi drugima. Tiskovne promotivne letke više nitko ne koristi jer stvaraju dodatne novčane izdatke, a teško ih je plasirati ciljanom tržištu odnosno budućim gostima. Nekolicina ispitanika koristi radio oglase (14.7%), a samo se 2.9% promovira putem turističke zajednice, s čime je povezan prethodni rezultat istraživanja o postojanju i uključivanju ispitanika u tu instituciju.

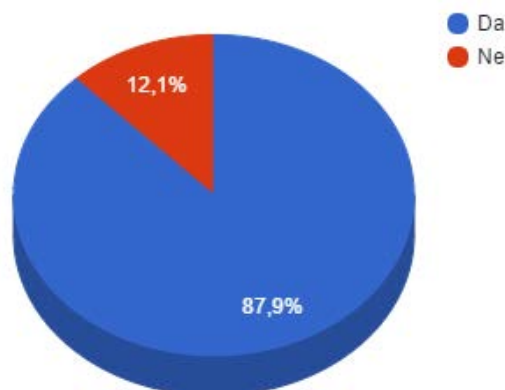
Najveći dio ispitanika opskrbljuje gospodarstvo iz vlastitih izvora (43.8%), dok 28.1% surađuje s drugim gospodarstvima, a 12.5% kupuje proizvode u trgovinama. Kombinacijom svih ponuđenih odgovora snalazi se 28.2% gospodarstvenika što je vidljivo u grafu 1.

Graf 1. Prikazuje način opskrbe gospodarstva sa proizvodima

Izvor: anketa Utjecaj ekološke poljoprivrede na razvoj ruralnog turizma

Ohrabrujuća je činjenica da svi ispitanici smatraju važnim udruženje između gospodarstava i međusobno plasiranje i promoviranje proizvoda koje oni ne proizvode jer mnoga gospodarstva se bave proizvodnjom samo jednog proizvoda kao npr. meda, ulja, sira, vina, džemova i slično.

Graf 2. Biste li na svojim gospodarstvima plasirali eko proizvode sa drugih gospodarstava?

Izvor: anketa Utjecaj ekološke poljoprivrede na razvoj ruralnog turizma

Pri korištenju kemijskih preparata više od polovine ispitanika (55.9%) se izjasnilo da ne koristi kemijske preparate u poljoprivrednoj proizvodnji, dok ih 8.8% upotrebljava samo u slučaju veće ekonomske štete, odnosno ako je bolest ili štetnik ugrozio prinos. Konvencionalnom poljoprivredom koja koristi kemijske preparate se bavi 35.3% ispitanika.

Od ukupno 35 ispitanika, samo dvoje posjeduje ekološki certifikat, ali čak 65.6% razmišlja o pokretanju postupka za dobivanje ekološkog certifikata. Oni smatraju da bi postigli određenu prednost kod kupaca i turista koji brinu o svome zdravlju, te da certifikat pruža jamstvo da se nudi pravi ekološki proizvod koji je uzgojen bez kemijskih preparata i dodatnog zagađenja okoliša. Manji dio ispitanika (34.4%) ekološku certificiranu proizvodnju smatra previše kompliciranom što zbog poremećenih klimatskih uvjeta i sve većih pojava raznih štetnih organizama, tako i zbog administracije koja se čini previše opširna i dodatnih novčanih izdataka za provođenje stručne kontrole i certifikaciju ekološke proizvodnje koju obavljaju kontrolna tijela ovlaštena od strane Ministarstva poljoprivrede.

4.2.3. Ekološka svijest gospodarstvenika

U trećem dijelu ankete postavljaju se pitanja o obnovljivim izvorima energije i njihovoj primjeni u praksi. Iznenadujuće je da 70.6% ispitanika koristi takve sustave. Najviše ih koristi solarne kolektore za proizvodnju električne energije i zagrijavanje vode.

Prikupljanje kišnice za potrebe vrtlarstva također je zastupljeno, no samo jedno gospodarstvo koristi filtere pomoću kojih kišnica postaje pitka voda.

U anketi je navedena činjenica da se akumuliranjem kišnice za potrebe kućanstva (perilica rublja, sanitarni čvor i slično) potrošnja pitke vode smanjuje se za 50%. S navedenom činjenicom je upoznato 55.9% ispitanika, dok se ostalih 41.2% do sada nije susrelo s ovakvim navodima, a samo 2.9% ispitanika je skeptično prema ovoj tvrdnji i ne vjeruje u nju.

Velik dio, odnosno 64.7% smatra da su sustavi obnovljivih izvora energije preskupi, a 20.6% smatra da se uloženi novac dugoročno isplati te da je to dobra investicija kako za kućni proračun, tako i za okoliš. Sa cijenama obnovljivih sustava energije 14.7% ispitanika nije upoznato.

Pozitivno je da 67.6% ispitanika razmišlja o ugradnji ili nadogradnji obnovljivih sustava energije, a oni se najviše odnose na solarne kolektore i vjetroelektrane za proizvodnju električne energije.

Kuće od slame sve su popularnije u današnjoj gradnji i sve se više ljudi odlučuje za takav oblik gradnje. S prednostima kuće od slame upoznato je 48.5% ispitanika koji su sudjelovali u anketi, dok 36.4% nije upoznato sa činjenicom da su kuće od slame kvalitetnije i zdravije za život te jednako pouzdane kao i ciglene kuće, ali s manjim troškovima izgradnje. U navedene tvrdnje ne vjeruje 15.2% ispitanika.

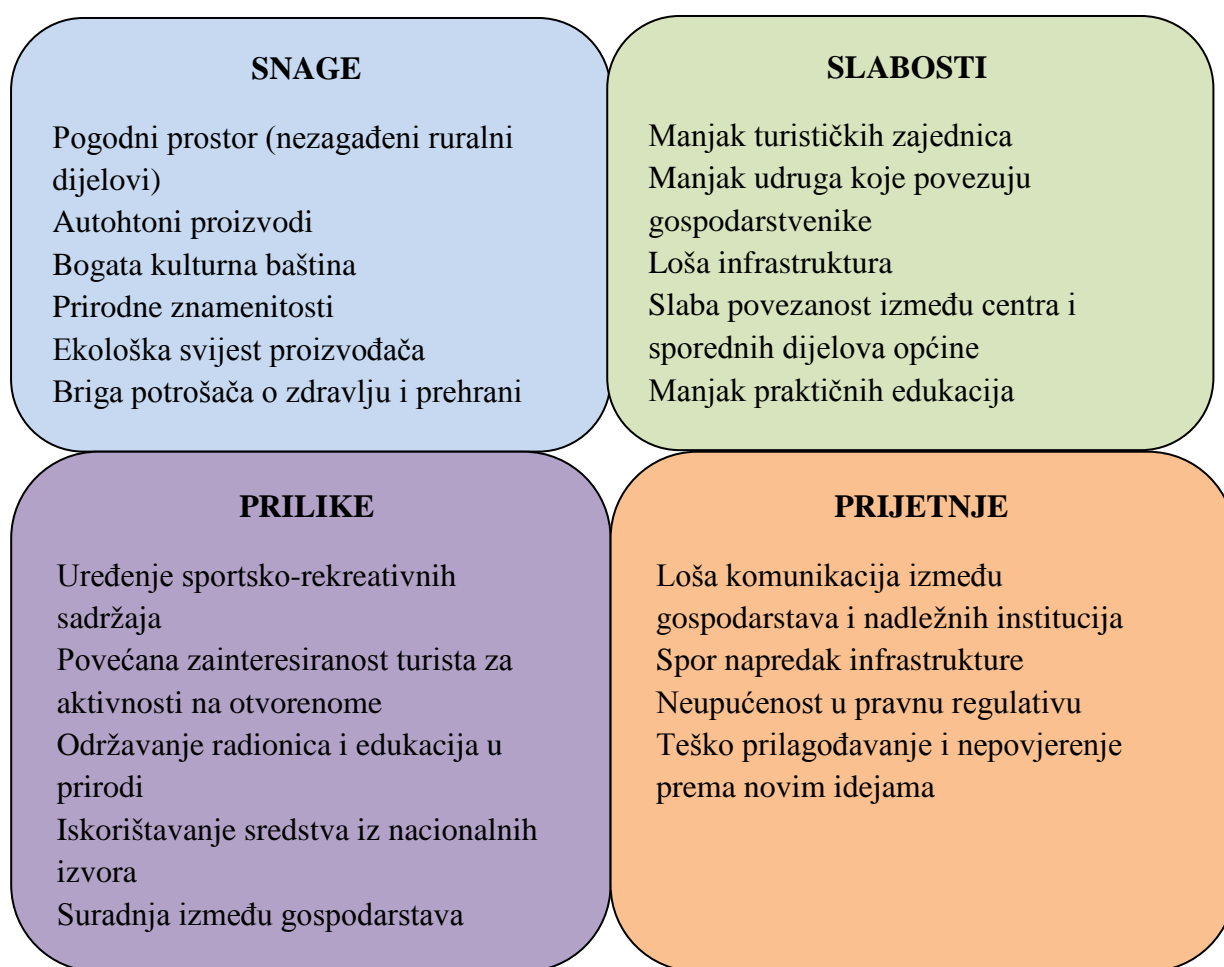
Ekološka svijest ispitanika je na visokoj razini jer 93.9% zna da se neracionalno troše neobnovljivi izvori energije te da se tom pitanju u budućnosti moraju svi više posvetiti. Sukladno ekološkoj svijesti i sve većem interesu za ekološku poljoprivredu, 60.6% ispitanika sudjelovalo je na edukacijama/predavanjima o načelima ekološke poljoprivrede, no samo 9.5% je vrlo zadovoljno brojem edukacija i pruženim informacijama. U daljnjem stupnjevanju odgovora o edukacijama/predavanjima koja su pohađali, 19% ispitanika je zadovoljno, 42.9% nema konkretno mišljenje o tome, dok je 28.6% nezadovoljno. Nove teme o kojima bi slušali na edukacijama odnosile bi se na uporabu obnovljivih izvora energije te mogućnostima koje nude fondovi Europske unije. Najkonstruktivniji prijedlog dobiven anketnim istraživanjem je povećanje edukacija na terenu i praktična primjena kojom bi se na bolji način potaknula humana ekologija i svijest ljudi o korištenju obnovljivih izvora energije i recikliranju otpada.

Zadnje pitanje u anketi se može shvatiti kao smjernica za koju se treba zalagati u budućnosti, a ono od gospodarstvenika traži mišljenje i odgovor može li se pozitivnim primjerom na gospodarstvima utjecati na turiste. Ispitanici u visokom postotku (91.2%) smatraju da mogu utjecati na turiste i ukazati im na dobrobiti očuvanja prirode i probuditi u

njima ekološku svijest, što bi u budućnosti trebalo iskoristiti kao „edukativne poligone i čuvare okoliša“.

4.3. SWOT analiza razvoja ekoturizma i agroekoturizma

SWOT analiza izrađena je na temelju rezultata istraživanja dobivenih iz ankete *Utjecaj ekološke poljoprivrede na razvoj ruralnog turizma* i omogućava sažeti pregled snaga i slabosti koje se odnose na gospodarstvenike, ali i turiste, te moguće prilike i prijetnje koje se moraju sagledati i stvoriti konstruktivna rješenja kojima će se omogućiti daljnji razvoj specifičnih oblika ruralnog turizma koji se vežu uz ekološku poljoprivredu, a to je ekoturizam i agroekoturizam.

Shema 1. SWOT analiza razvoja ekoturizma i agroturizma

Izvor: Anketa *Utjecaj ekološke poljoprivrede na razvoj ruralnog turizma*

5. ZAKLJUČAK

Istraživanjem na temu *Utjecaj ekološke poljoprivrede na razvoj ruralnog turizma* dobiveni su podaci koji ukazuju na stanje i razvoj ekoturizma i ekoagroturizma kao specifičnih oblika ruralnog turizma, a prema dobivenim podacima može se zaključiti sljedeće:

- U kontinentalnom dijelu Hrvatske najslabije je razvijen ruralni turizam te se osjeća nedostatak turističkih zajednica i udruženja između gospodarstava,
- Manjak komunikacije između lokalne samouprave i gospodarstvenika rezultira slabijem razvoju infrastrukture i turističkih sadržaja u udaljenijim dijelovima općine,
- Ministarstvo poljoprivrede nije dovoljno uključeno u razvoj kontinentalnog turizma,
- Nedostaje mladih i školovanih ljudi koji bi se aktivnije posvetili razvoju ruralnog turizma i korištenju sredstva iz Europskih fondova,
- Gospodarstvenici se trude pratiti sve pogodnosti koje će doprinijeti kvaliteti njihove usluge te prate globalne trendove u promoviranju gospodarstava,
- Gospodarstvenici su zainteresirani za udruženje između gospodarstava i međusobno plasiranje proizvoda te većinu poljoprivrednih proizvoda proizvode na vlastitom gospodarstvu,
- Povoljna okolnost za razvoj ekoagroturizma je ekološka svijest gospodarstvenika i sve veće razmišljanje o certificiranju ekološke proizvodnje, koju zaustavlja komplicirana i skupa administracija,
- Ekološka svijest gospodarstvenika prikazuje se u činjenici da većina gospodarstava koristi obnovljive sustave izvora energije te nekorištenju kemijskih preparata bez obzira posjeduje li ekološki certifikat
- Ekoagroturizam rašireniji je u kontinentalnom dijelu Hrvatske,
- Gospodarstvenici su zainteresirani za edukacije o ekološkoj poljoprivredi te praktičnu primjenu njezinih načela, iz čega proizlazi činjenica da su svjesni sve većih onečišćenja okoliša, ali i stjecanja prednosti kod turista koji su ekološki osviješteni i brinu o svome zdravlju

U posljednjih desetak godina u Republici Hrvatskoj bilježi se rast ekoloških gospodarstava i površina, a daljnja funkcija ekološke poljoprivrede u razvoju ruralnog turizma temelji se u većem angažmanu oko novih projekata koji će težiti očuvanju prirode i njene bioraznolikosti, a samim time i povećati broj ekoagroturističkih gospodarstava kojih je

premalo. Gospodarstvenike treba nastaviti educirati o ekološkoj poljoprivredi te im kroz praktične primjere ukazati na načine ekološkog gospodarenja koje će oni moći prenositi na turiste koji borave na njihovim gospodarstvima i gdje se mogu održati razne radionice i edukacije za ekološki osviještene turiste, ali i privući interes onih koji se do sada nisu susreli s važnošću ekološke poljoprivrede.

Rezultati istraživanja dokazuju da je čvrsta spona između ekološke poljoprivrede koja se temelji na očuvanju okoliša te korištenju prirodnih preparata koji ne narušavaju zdravlje ljudi i ruralnog turizma koji promovira boravak i aktivnosti u prirodi koje pozitivno utječu na zdravlje i osjećaje turista.

Spoj ruralnog turizma i ekološke poljoprivrede, odnosno ekoagroturizam se mora nastaviti razvijati s obzirom da je Republika Hrvatska zemlja bogata tradicijom, kulturnom baštinom, nacionalnim parkovima, parkovima prirode i rezervatima u kojima obiluje netaknuta priroda te se svakako opravdavaju tvrdnje mnogih autora koji Hrvatsku opisuju kao „Raj na Zemlji“.

6. LITERATURA

1. Bašić, F. (1995): Some aspects of sustainable agriculture in Croatia, *Poljoprivredna znanstvena smotra*, 60/2
2. Bašić, F., Herceg, N. (2010): *Temelji uzgoja bilja*, Synopsis, Zagreb
3. Brčić-Stipičević, V., Petljak, K., Renko, S. (2010): *Ekoagroturizam – pokretač održivog razvoja turizma*, U: Leko Šimić, M. (ur.) *Turizam i agroturizam u funkciji održivog razvitka*, Sveučilište u Osijeku, Ekonomski fakultet Osijek
4. Butorac, A. (1999): *Opća agronomija*, Školska knjiga, Zagreb
5. Carter, N. (2004): *Strategije zaštite okoliša – ideje, aktivizam, djelovanje*, Barbat, Zagreb
6. Črnjar, M. (2002): *Ekonomika i politika zaštite okoliša*, Sveučilište u Rijeci, Glosa Rijeka
7. Ćurić, K. (2010): *Promišljanje razvoja ekoturizma i ekološke poljoprivrede*, *Praktični menadžment: stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta*, Vol 1 No 1, Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, Virovitica
8. Erlich, P.R., Erlich, A.H., Holdren, J.P. (1973): *Human Ecology – Problems and Solutions*, Freeman & Company
9. Geić, S. (2011): *Menadžment selektivnih oblika turizma*, Sveučilište u Splitu, Sveučilišni studijski centar za stručne studije, Split
10. HGK (2002): *Turizam na seoskim obiteljskim gospodarstvima*, Zagreb
11. Jones, B. (2006): *Priručnik za gradnju kuća od bala slame*, DataArt+ Studio, Mursko Središće
12. Kisić, I. (2008): *Poljoprivreda, Nacionalni program ublažavanja posljedica suše i suzbijanja degradacije zemljišta (NAP)*, Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Zagreb
13. Kisić, I. (2014): *Uvod u ekološku poljoprivredu*, Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
14. Kušen, E. (2002): *Turističko atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb
15. Kušen, E. (2006): *Ruralni turizam*, u *Hrvatski turizam, plavo bijelo zeleno*, ur. Sandra Čorak i Vesna Mikačić, Institut za turizam, Zagreb
16. Klarić, Z., Gatti, P. (2006): *Hrvatski turizam plavo, bijelo, zeleno*, Institut za turizam, Zagreb

17. Lal, R. (2004): Soil Quality in Industrialized and Developing Countries – Similarities and Differences, Schjónning P., Elmholt, S., Christensen, B.T.
18. Mišćin, L. (2008): Aktualno stanje turizma na ruralnom prostoru Hrvatske 2008., Sektor za turizam HGK, Zagreb
19. Müller, H. (2004): Turizam i ekologija, MASMEDIA, Zagreb
20. Odum, E.P., Barrett, G.W. (2005): Fundamentals of Ecology, Brooks/Cole, Cengage Learning
21. Pelikan–Matetić, N., Pelikan, Z. (2008): Ekološka poljoprivreda i ekoturizam – koliko su ozbiljne namjere Hrvatske, Agronomski glasnik, Vol 70 No 2, Hrvatsko agronomsko društvo, Zagreb
22. Petrić, L. (2011): Upravljanje turističkom destinacijom, Ekonomski fakultet u Splitu, Split
23. Steiner, F. (2002): Human Ecology, Island Press, Washington - London
24. Svržnjak, K., Kantar, S., Jerčinović, S., Gajdić, D. (2014): Mogućnosti razvoja ekoturizma u Koprivničko-križevačkoj županiji, studija, Visoko gospodarsko učilište u Križevcima, Križevci

Internet:

1. Domprojekt Zagreb, Niskoenergetske montažne kuće, <http://www.domprojekt.hr/solarni-sustavi> (14. srpnja 2016.)
2. Ekocentar, Energetska efikasnost u zgradarstvu, <http://www.ekocentar.hr/> (14. srpnja 2016)
3. Ekokuće, <http://www.ekokuce.com/arhitektura?page=11> (14. srpnja 2016.)
4. Elektro performance, Solarna tehnologija, <http://www.elektroperformance.hr/Energija-sunca.html> (14. srpnja 2016.)
5. Funda, Sakupljanje kišnice u podzemne spremnike za vodu, [http://www.funda.hr/Atlantis/KRAJOBRAZNAARHITEKTURA\(1\)/KRAJOBRAZNA-ARHITEKTURA.aspx](http://www.funda.hr/Atlantis/KRAJOBRAZNAARHITEKTURA(1)/KRAJOBRAZNA-ARHITEKTURA.aspx) (14. srpnja 2016.)
6. Institut za turizam (2014): Održivi turizam u deset koraka, <http://www.odraz.hr/media/152864/odrzivi-turizam-u-deset-koraka-small-file-size.pdf> (13. rujna 2016)
7. Lokvina, Eko znak, <http://lokvina.hr/lokvina/eko-znak/> (13. srpnja 2016.)
8. Mandić, I., Horvat, M., Šimunković, M., Elez, L., Jeremić, J., Dražić, M. (2015): Nacionalni katalog Ruralni turizam Hrvatske,

<http://beta.hgk.hr/documents/hgkkatalogruralniturizamhrvatskeweb57728ea64487b.pdf>
(12. srpnja 2016.)

9. Ministarstvo poljoprivrede, Ekološka poljoprivreda,
<http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184> (13. srpnja 2016.)
10. Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2013): Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine, <http://www.mint.hr/UserDocsImages/130426-Strategija-turizam-2020.pdf> (12. srpnja 2016.)
11. Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2003): Strategija razvoja Hrvatskog turizma do 2010. godine,
<http://www.mint.hr/UserDocsImages/Strategija%20hrvatskog%20turizma%20%20finalna%20verzija.pdf> (12. srpnja 2016.)
12. Solarna energija, <http://www.solarno.hr/katalog/proizvod/TEKST5/sunceva-energija-solarna-energija> (14. srpnja 2016.)
13. Sustavi za prikupljanje kišnice postaju poželjna investicija,
<http://www.zelenaenergija.org/clanak/sustavi-za-prikupljanje-kisnice-postajupozeljna-investicija/6831> (14. srpnja 2016.)

7. PRILOG

Prilog 1. Anketa: Utjecaj ekološke poljoprivrede na razvoj ruralnog turizma

U istraživanju sudjeluju obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja se bave seoskim turizmom u kategoriji objekata sa smještajnim kapacitetom i prehranom. Anketa je anonimna i cilj je dobiti odgovore koji će pomoći u daljnjem razvijanju i napretku ruralnog turizma u Hrvatskoj.

1. U kojoj turističkoj regiji se nalazi Vaše gospodarstvo?

- a) Slavonija
- b) Središnja Hrvatska
- c) Grad Zagreb
- d) Lika - Karlovac
- e) Kvarner
- f) Istra
- g) Dalmacija - Zadar
- h) Dalmacija - Šibenik
- i) Dalmacija - Split
- j) Dalmacija - Dubrovnik

2. Jeste li član nekog oblika zajednice?

- a) Udruga
- b) Klaster
- c) Turistička zajednica
- d) Nisam član
- e) Ostalo:

3. Postoji li u Vašoj općini turistička zajednica?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne znam

4. Postoje li konkretne potpore ulaganja u turizam i turističke atrakcije u Vašoj regiji?
(muzeji, trgovi, razni oblici parkova i šetnica, sportski sadržaji...)

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne znam

5. Ukoliko postoje, jeste li zadovoljni sa njima? Molim obrazložite Vaš odgovor.

6. Smatrate li da Ministarstvo poljoprivrede dovoljno investira u razvoj kontinentalnog turizma?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne znam

7. Koristite li sredstva iz nacionalnih izvora? (Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo turizma, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Ministarstvo poduzetništva i obrta, županija)

- a) Da
- b) Ne
- c) Nisam upućen u uvjete korištenja

8. Jeste li zadovoljni sa infrastrukturom u Vašem kraju? (ceste, kanalizacija...).

- a) Vrlo sam zadovoljan
- b) Zadovoljan sam
- c) Nit sam zadovoljan, nit sam nezadovoljan
- d) Nisam zadovoljan
- e) Vrlo sam nezadovoljan

9. Imate li prijedlog kojim bi se poboljšala infrastruktura Vašeg kraja?

10. Na koji način posjetitelji doznaju za Vaše gospodarstvo?

- a) Radio
- b) Letci
- c) Turistička zajednica
- d) Internet
- e) Usmena predaja
- f) Ostalo:

11. Na koji način se opskrbljujete sa prehrambenim proizvodima za Vaše gospodarstvo?

- a) Vlastiti izvori
- b) Trgovina
- c) Suradnjom sa drugim gospodarstvima
- d) Ostalo:

12. Koristite li kemijske preparate na svom gospodarstvu? (mineralna gnojiva, herbicide...)

- a) Da
- b) Ne
- c) Samo u slučaju veće ekonomske štete
- d) Ostalo:

13. Posjedujete li ekološki certifikat?

- a) Da
- b) Ne

14. Ukoliko ne, razmišljate li o pokretanju postupka dobivanja ekološkog certifikata?

- a) Da
- b) Ne

15. Smatrate li ekološki certifikat prednošću? Molim Vas da obrazložite svoj odgovor.

16. Biste li na svojim gospodarstvima plasirali eko proizvode sa drugih gospodarstava?

(sir, vino, sokovi...)

- a) Da
- b) Ne

17. Smatrate li važnim udruženje gospodarstava u vidu proširenja ponude domaćih proizvoda turistima? (sir, vino, sokovi...)

- a) Da
- b) Ne

18. Koristite li na svojim gospodarstvima sustave obnovljivih izvora energije?

- a) Da
- b) Ne

19. Ako da, koji i u koju svrhu? (npr. solarni kolektori za električnu energiju ili sustavi prikupljanja kišnice za potrebe kućanstva (sanitarni čvor, perilica rublja i sl.) ili potrebe u vrtlarstvu).

20. Zna li da upotrebom sustava za akumuliranje kišnice u kućanstvu trošite 50% manje pitke vode?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne vjerujem u ovu tvrdnju

21. Smatrate li sustave za obnovljive izvore energije preskupima?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne znam

22. Razmišljate li o ugradnji nekog od sustava obnovljivih izvora energije?

- a) Da
- b) Ne

23. Ako da, o kojem je sustavu riječ, te iz kojeg razloga razmišljate o ugradnji?

24. Znete li da su kuće od slame kvalitetnije za život, a jednako pouzdane sa manjim troškovima izgradnje?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne vjerujem u ovu tvrdnju

25. Smatrate li da neracionalno trošimo neobnovljive izvore energije?
(nafta, prirodni plin, ugljen)

- a) Da
- b) Ne

26. Jeste li sudjelovali na edukacijama/predavanjima o ekološkoj poljoprivredi i njenim načelima?

- a) Da
- b) Ne

27. Ako da, jeste li zadovoljni sa brojem edukacija i pruženim informacijama?

- a) Vrlo sam zadovoljan
- b) Zadovoljan sam
- c) Nit sam zadovoljan, niti sam nezadovoljan
- d) Nezadovoljan sam
- e) Vrlo sam nezadovoljan

28. Imate li prijedlog teme za koju smatrate da je nedovoljno objašnjena na edukacijama?

29. Smatrate li da primjerom na svojim gospodarstvima možete utjecati na ekološku svijest turista?

- a) Da
- b) Ne

8. SAŽETAK

U sekundarnoj analizi rada istražuju se literaturni izvori o posljedicama koje za sobom ostavlja konvencionalna poljoprivreda, te koliko je nužno ponovno uspostaviti ekološku stabilnost koja je jedan od osnovnih preduvjeta održivog razvoja. Osnovni resurs održivog razvoja u ruralnom području koji se treba nastaviti poticati je ruralni turizam, te njegovi specifični oblici kao što su ekoturizam, agroturizam i ekoagroturizam, a u Hrvatskoj je naglašen potencijal za ekološku poljoprivredu, te ovaj rad u primarnoj analizi istražuje podatke dobivene metodom anketnog ispitivanja gospodarstvenika koji se bave ruralnim turizmom.

Cilj istraživanja su podaci koji će pomoći u daljnjem razvoju ruralnog turizma i njegovih specifičnih oblika, a na temelju dobivenih podataka može se zaključiti da je ruralni turizam općenito slabo razvijen zbog manjka komunikacije između lokalne samouprave, turističkih zajednica i gospodarstvenika koji su zainteresirani za edukacije, ali i međusobnu suradnju između gospodarstava u proširenju ponude poljoprivrednih proizvoda. Spoj ekološke poljoprivrede i ruralnog turizma u novi oblik turizma ekoagroturizam najprisutniji je u kontinentalnom dijelu Hrvatske te su rezultati istraživanja pokazali da postoji uzlazni trend u razvoju tog oblika turizma s obzirom da većina ispitanika već koristi obnovljive sustave izvora energije i ne koriste kemijske preparate u poljoprivrednoj proizvodnji.

Ključne riječi: ekološka poljoprivreda, ruralni turizam, ekoturizam, ekoagroturizam